

Szegedy-Maszák Mihály-díj 2021

Laudáció

Szegedy-Maszák Mihály életműve sokféleképpen hatott nemzedékem irodalmáira. Azt hiszem, nem csak a magam nevében mondom, hogy csodáltuk azt a műveltséget, amely egyedülálló tágasságot, összművészeti és világirodalmi távlatot adott kutatásainak. Éppen ezért a nevét viselő díjjal jutalmazó kuratóriumnak egyszerre nehéz és könnyű a dolga. Nehéz, mert szinte lehetetlen hasonló távlatokkal dolgozó fiatalabb vagy akár idősebb kutatót találni ma Magyarországon, és egyszersmind könnyű, hiszen Szegedy-Maszák Mihály életművének sokoldalúságához könnyű kapcsolódni. Éppen ezért a tematikus vagy módszertani hasonlóságok keresése helyett az összehasonlítás általa is művelt formájából kiindulva a kuratórium ezúttal is az eredetiséget és a szellemi minőséget díjazta. Amint azt [Beveczky Gábor bevezetőjében](#) említette, „valamelyest elfogultak vagyunk az összehasonlító irodalomtudomány iránt, de nem vagyunk annyira érzéketlenek, hogy – ha úgy adódik – a minőség ne írhatná felül az elfogultságunkat.”

A Szegedy-Maszák-díjat a második alkalommal Kisantal Tamásnak ítélte a kuratórium. Kisantal Tamás munkásságának két tematikus csomópontja van: a történelmi és az irodalmi elbeszélés kapcsolatának vizsgálata, illetve a holokauszt irodalmának tanulmányozása. Mindkét kutatási területhez a nemzetközi tudományos diszkurzus, a legújabb világirodalmi történések alapos ismeretével, továbbá a magyar irodalom és kultúra ehhez képest tapasztalható sajátosságainak bemutatásával közelít. Kisantal Tamás pályája kezdetén sokat tett azért, hogy a történelmi események elbeszélhetőségén és az ebből következő fikcionáltságán töprengő amerikai, német és francia történelemelméletek legjava reprezentatív antológiákban jusson el a magyar olvasókhöz. Az irodalomtudomány és a történelemtudomány legújabb eredményei iránti kölcsönös érdeklődés felkeltésében is fontos szerepet játszottak ezek a kötetek, abban, hogy a nemzetközi irodalomtudomány többek között Szegedy-Maszák Mihály munkásságának köszönhetően már a nyolcvanas években is közvetített eredményei a diszciplináris hatásokon túl is eljussanak a magyar társadalomtudósokhoz. (Nem mellesleg Szegedy-Maszák Mihály már az 1989-es Kemény Zsigmond-monográfiájában is utalt Hayden White kutatásaira.)

Kisantal Tamás első monografikus munkáját a holokauszt (és a II. világháborús pusztítás) különböző ábrázolásmódjainak szentelte. A *Túlélő történetek*ben az ábrázolhatóság történet- és morálfilozófiai dilemmáit az általános elméleti tárgyaláson túl igazi komparatista megközelítéssel mutatja be, hiszen változatos műfajú, főként világirodalmi művekről ad szoros, ám egyszersmind a kulturális, történelmi, politikai kontextusban is járatos olvasatokat. Műelemzése megvilágítják a fikció szerepét a történelmi esemény megértésében, miközben körültekintően méri fel szerepüket a múlt feldolgozásának kollektív, társadalmi munkájában. A két nagy téma, a történelmi ábrázolás elvi kérdései, illetve a történelmi traumák konkrét kontextusokban megmutatkozó egyedi vizsgálata Kisantal Tamás későbbi kutatásait is meghatározták. *Az élet tanítómesterei* című kötete egyenlő arányban tartalmaz történetelméleti kérdéseket, magyar és világirodalmi műveket, filmeket, valamint a múlt társadalmi reprezentálásának diffúzabb kulturális gyakorlatait elemző írásokat. Invenciózus elemzéseit módszertani felvetések teszik izgalmassá, és túlzás nélkül mondhatom, hogy az emlékezet politikáját, valamint a történelmi ábrázolás újabb lehetőségeit taglaló szövegei nemzetközi tudományos mércével mérve is eredetinek számítanak. Ugyanez mondható el legutóbbi, a díj apropóját is szolgáló könyvéről, *Az emlékezet és a felejtés helyeiről*, melyben a II.

világháború lezárását követő évek emlékezetpolitikáját elemzi, ezúttal teljességgel a magyar kontextusra fókuszálva. Munkájában a nyolcvanas években megszilárduló nemzetközi holokauszt-diskurzus normái által kialakított kánonból kiszoruló művek kontextuális és poétikai elemzésére tesz kísérletet. Kutatásaiban egy nemzetközi viszonylatban is egyedülálló korpusz leírására vállalkozik, bemutatva a háborút követő években zajlott jogi, morálfilozófiai, politikai vitákat és e vitákban tevékenyen részt vállaló irodalmi műveket, önéletrajzi munkákat, közéleti gyakorlatokhoz kötődő szóbeli megnyilatkozásokat.

Kisantal Tamás eddigi pályája intellektuális függetlenségről, következetes elvekről, sokoldalú tájékozódásról tanúskodik, ami a kuratórium egybehangzó véleménye szerint méltóvá teszi a Szegedy-Maszák Mihályról elnevezett díjra. Pályájához csak hasonló folytatást kívánhatunk és gratulálunk a díjhoz.

Z. Varga Zoltán